

Darba grupu “Pasaule bez ekspluatācijas” rezultātu apkopojums

1.posms: Ievainojamība, bērnības pieredze, izvēle, rekrutēšana (*Vulnerability, childhood experiences, choice, and recruitment*) – vada un moderē Kristina Mišiniene

Balstoties uz speciālistu novērojumiem praksē, personu līdz prostitūcijai un iesaistīšanai seksuālajā ekspluatācijā parasti noved dažādi ievainojamības apstākļi – vardarbība ģimenē, ģimenes modelis, izglītības trūkums, naudas līdzekļu trūkums, stereotipi sabiedrībā, vainas sajūta, augšana institūcijā, seksuāla vardarbība bērnībā, pamešana novārtā, nespēja izvērtēt atbilstošu uzvedību un meklēt palīdzību. Pastāv arī dažādi sociālās (kulturālās) ievainojamības apstākļi – patriarhāla sabiedrība (stereotipi par sievietes lomu sabiedrībā), izglītības un citu alternatīvu trūkums, līdzvērtīgu iespēju trūkums sievietēm. Sievietes, kuras jau ir bijušas iesaistītas prostitūcijā, ir pakļautas vēl lielākam atkārtotas viktimizācijas riskam, sabiedrības attieksme pret šīm sievietēm ir nosodoša un atstumjoša.

2.posms: Ekspluatācija (*Exploitation*) – vada un moderē Anna Nuotio un Dalia Puidokiene

Sievietes, kuras ir iesaistītas prostitūcijā ir pakļautas spēcīgai psiholoģiskai un fiziskai manipulācijai, kas izklūšanu no šīs situācijas padara praktiski neiespējamu. Eksperte no Lietuvas iesaka Džuditas Hermanes grāmatu “Trauma un atlabšana” (Judith Herman “Trauma and Recovery”), lai izprastu sekas, ko izjūt prostitūcijas un seksuālās ekspluatācijas upuri un aprakstīts kādas būtiskas izmaiņas notiek upuru dzīvē, tostarp tādās jomās kā apziņa, emocionālais stāvoklis, dzīves jēga, spēja izprast varmāku, veidot attiecības, PTSS. Tāpat arī bērnu seksuālā izmantošana un ekspluatācija atstāj būtiskas sekas uz visu atlikušo dzīvi, arī pēc tam, kad persona ir pieaugusi.

Somijā, nevis pasargā, bet soda upurus un ja persona, kura ir iesaistīta prostitūcijā, nevar pierādīt, ka tiešām ir cilvēku tirdzniecības upuris, tad šai personai draud deportācija no Somijas. Tāpēc daudzi upuri negrib sadarboties, jo pastāv liela iespējamība, ka persona tiks deportēta no valsts (cilvēku tirdzniecības fakts ir grūti pierādāms).

Ir bijuši gadījumi kad upuru vidū ir novērojama saskarsme ar melnās maģijas (*black magic*) ietekmēšanas metodi, t.i., sievietēm tiek iestāstīts, ka viņām tiks uzlikts lāsts, tiek arī izmantota upura vēlme pēc atkarību izraisošām vielām, tiek draudēts, ka sievietes, kuras ir iebraucējas, var pazaudēt iespēju dzīvot attiecīgajā valstī. Upuri ir „grūti” liecinieki, jo pārsvarā prostitūcija ir saistīta arī ar citiem noziegumiem.

3.posms: Izejas programmas (*Exit programmes*) – vada un moderē Mildrid Mikkelsen un Laura Rapo

Norvēģijā upuri saņem dažāda veida palīdzību – valsts valodas apmācības, drošs patvērums, psiholoģiskā un medicīniskā aprūpe, ekonomiskais atbalsts, darba iespējas (nodrošina praksi strādāt viesnīcā un pēc tam ir iespēja meklēt labāk atalgotu darbu), pašapziņas celšana un jaunu prasmju apgūšana (piemēram, dažādi kursi – pedikīrs, manikīrs, *make-up*). Ir izveidota sadarbība ar darba devējiem, kur sievietes var iemācīties sagatavot savu CV un uzsākt strādāt. Sievietes, kas iegūst diplomus par kursiem vai mācībām, ļoti lepojas ar saviem sasniegumiem, tas būtiski ceļ pašapziņu, t.i., viņas priecājas un jūt, ka var sasniegt vairāk, kad viņām ir dota iespēja un sniegts atbalsts.

Vēl viens svarīgs atbalsta veids – kontaktpersona visa procesa laikā, kas nemainās. Tāpēc kā kontaktpersonas netiek izmantoti brīvprātīgie, bet gan sociālie darbinieki.

4.posms: Seksa pircējs (*Sex buyer*) – vada un moderē Hanne Helth

Debates par prostitūciju apstājas pie upura, kaut arī vīriešu kā seksa pircēju prostitūcijas sistēmā ir visvairāk, salīdzinot ar prostitūcijā iesaistītajām personām un suteneriem.

Dānijā ir veikta seksa pircēju un citu vīriešu aptauja. Seksa pircēja portrets ir: izglītots vīrietis, vidusskīra, “brālis, ārsts, skolotājs”. 1/3 seksa pircēju pilnībā nesatrauc doma, ka viņi izmanto cilvēku tirdzniecības upurus. Seksa pircēji norāda, ka viņi pērk seksu, jo var vienkārši to atļauties, viņi uzskata, ka sieviete ir pati izvēlējusies šādu dzīvi, vienlaicīgi lielākajai daļai neinteresē, kā vispār jūtas sieviete, kuru viņi pērk. Arī vīrieši, kuri norāda, ka nav seksa pircēji uzskata, ka šāda rīcība ir pieņemama. Sabiedrība nemāk atpazīt prostitūciju kā vardarbības veidu un realitātē vīrieši apmierina savas perversās un agresīvās vēlmes uz sievieti, kuru iegādājas, traumējot viņu.

Lielākā daļa vīriešu, kuri pērk seksu varētu pārstāt to darīt, ja vēlētos. Līdz ar to primāri, lai novērstu prostitūcijas izmantošanu, ir nepieciešama seksa pircēju saukšana pie atbildības, lai mazinātu viņu pārliecību, ka viņi var pirkt un izmantot citu cilvēku.

Galvenā problēma prostitūcijas sistēmā ir dzimumu nevienlīdzība, un cēlonis ir pieprasījums, nevis nabadzība. Vīrieši, kuri pērk seksu, visbiežāk ir izglītoti un skaidri apzinās, ko viņi dara, bet tas kā viņi to attaisno, kā pieņemamu ir:

- 1) Viņi izmanto savu finansiālo pārsvaru;
- 2) Stāsta, ka “viņai [prostitūcijā iesaistītajai personai] tas patīk”;
- 3) Viņiem ir vienalga – nerūp, kas notiek ar sievieti.

Ieteikumi, kā mainīt attieksmi pret seksa pirkšanu, būtu intensīvi strādāt ar jauniešiem, zēniem par tēmām, kā maskulinitāte, mācīt respektēt savu un citu cilvēku ķermeni, padziļināti apgūt vardarbības formas un ievainojamības faktorus, veidot kampaņas uz ielām, kur tiek runāts ar vīriešiem par prostitūciju, rādot labu piemēru zēniem un jauniem vīriešiem, kā veidot brīvprātīgas attiecības, nevis ar naudu piespiest citu cilvēku seksam.

5.posms: Tiesībsargājošo iestāžu loma (*Role of law enforcement*) – vada un moderē Pille Kaljurand un Kirsti Kolthoff

Eksperte no Igaunijas norāda, ka labai sadarbībai ar policiju ir būtiska ietekme. Igaunijas sadarbība esot laba, tomēr 2018.gadā no policijas ir saņemta informācija par 3 prostitūcijas upuriem, kad vispār kopējais prostitūcijas upuru skaits 2018.gadā bija 500. Noziegums pirkt seksu no cilvēku tirdzniecības upuriem, ir ļoti grūti pierādāms, tādēļ līdz šim neviena šāda lieta nav ierosināta.

Latvijas pārstāve norāda, ka Latvijā policijas attieksme pret prostitūcijā iesaistītajām sievietēm ir ļoti negatīva, pat misogīna. Ir ļoti daudz lietu, kuru ietvaros tiek sodītas sievietes, kuras ir iesaistītas prostitūcijā, bet seksa pircēji praktiski netiek sodīti. Pārstāve arī norāda, ka ir jādoma arī par upura “psiholoģisko izvarošanu” lietas izskatīšanas gaitā – tiesā, advokātu pārmetošie jautājumi, tiesneša nosodošā attieksme pret upuri u.c. Tāpēc Latvijā ir nepieciešams pieņemt Ziemeļvalstu modeli, lai pasargātu sievietes no tiesībsargājošo iestāžu darbinieku emocionālās vardarbības.